

"בני ציון"

"כי יהיה בך אביון...לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון כי פתח תפתח את ירך לו"

כאשר נתבונן בפרשה במצות הצדקה, כפי שכתוב: "ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון, כי פתח תפתח את ירך לו", נראה, שחו"ל מיחסים חשיבות גדולה למצות הצדקה, כפי שמוכח במדרש (ב"ב ט'): "שקולה צדקה כנגד כל המצות". ולעומת זאת, מצינו בתיקוני הזוהר (הקדמה ב) דברים נוראים בגנות **הקמץ**, שקופץ ידו ואינו נותן צדקה לאחיו, שאז בודאי (אומר תיקוני הזוהר) אין הוא מזרע האבות.

וכפי דברי תיקוני הזוהר (מתורגם): "באותה שעה השכינה רוגזת... על נבל (=קמץ) כי ישבע לחם... שהוא קמץ נבל בממונו, נבל בשמו, שאין הוא נדיב ואין הוא מזרע האבות, שעליהם נאמר 'נדיבי עמים נאספו עם אליהי אברהם'". וזה שנאמר: "תחת שלוש רגזה ארץ... תחת עבד כי ימלוך ונבל (=קמץ) כי ישבע לחם". (משלי ל', כא). והנה, בענין זה, של "ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון כי פתח תפתח את ירך לו", מביא ה"יד יוסף", החכם הגדול רבי יוסף צרפתי ("ראה") את המדרש (קהלת רבה ה', כ'): "תני (=שנינו) בשם רבי מאיר: כשאדם בא לעולם - ידיו קפוצות. כלומר (כאילו הוא אומר) כל העולם כלו שלי הוא, (ו)אני נוחלו. וכשהוא נפטר מן העולם - ידיו פשוטות (=פתוחות). כלומר, לא נחלתי מן העולם הזה כלום".

ועל-כך מתחנן הקב"ה אל האדם, ואומר לו: "ולא תקפץ את ירך מאחריך האביון" - אל נא תקפוץ את ירך באותה תנועה שבה נולדת, כאומר "כל העולם שלי הוא". שהרי, בסופו של דבר "כי פתח תפתח את ירך לו" - כלומר, בעת פטירתך, כאשר תעזוב את העולם, פתח תפתח את ירך בעל כורחך לפני הקב"ה, כאומר: "לא נחלתי מן העולם הזה כלום".

(כאילו אומר הקב"ה לאדם: אל "תקפץ את ירך מאחריך האביון" - יותר טוב שתפתח את ירך מרצונך הטוב בעודך בחיים, כדי לקיים את מצות הצדקה, אשר בזכותה תנחל לחיי העולם הבא).

ויש להוסיף פאן תבלין על מאמר החכם מכל אדם (משלי י', ב'): "לא יועילו אוצרות רשע, וצדקה תציל ממות". וכן עוד אמר שלמה: (יא, ד'): "לא יועיל הון ביום עברה, וצדקה תציל ממות".

ומפרש הזוהר הקדוש (עקב רעג): הנה, שנינו בגמרא (נדרים סד'), שעני חשוב כמת. נמצא, שהגות צדקה לעני ומפרנסו, הרי הוא בבחינת "מחיה המתים". ולכן, אם חלילה נגזרה על נותן הצדקה גזירת מיתה, גומל לו הקב"ה במידה כנגד מידה, וזוכה הוא לחיים.

אולם, לפי האמור יש לומר שמאחר וכל אדם נולד עם ידים קפוצות, כמכריזו: "העולם שלי הוא". ובכל זאת הוא מתגבר על טבעו ופותח את ידו לתת צדקה לעניים, (כיון ששם הוא לנגד עיניו, לזכור את יום המיתה, שאז יפתח את ידיו בעל כורחו). על-כן, מחשבה טובה זו על יום המיתה, הקב"ה מצרפה למעשה, ולכן אפילו אם נגזרה עליו גזירה חלילה של מיתה, נחשב לו כאילו כבר מת, וזוכה הוא לחיים.

ומה מתוקים הם דברי ה"בן איש חי" (הגה"ק רבי יוסף חיים זיע"א) בספרו "חסדי אבות", על הכתוב במסכת אבות (ב', ח'): "הוא ה"ה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת". ובאר ה"בן איש חי" ואמר, שתיבת "כך", המורכבת מהאותיות כ' כפופה ו-ד' פשוטה/פתוחה, רומזות על לידת האדם ופטירתו מן העולם. שכן, כ' כפופה רומזת על האדם שנוולד עם כפות ידיו קפוצות, לומר שכל העולם שלו.

אבל, כאשר הוא נפטר מן העולם, הוא בבחינת "ד" שהיא פתוחה. שכן, ידיו פתוחות/פשוטות, לומר שאין הוא נוחל מן העולם הזה מאומה.

וזהו פירוש המשנה: "אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך" - כלומר, אל תבקש להחזיק את הטובה (=את השכר של לימוד התורה) לעצמך לעולם הזה. אלא, בקש ממנו יתברך, שהכל יהיה שמור לך לעולם הבא. וכל-כך למה? והתשובה, "כי לך נוצרת" - ל"כך" דוקא, שנוצרת בבחינת כ' כפופה, ו-ד' פשוטה.

פשוטה/פתוחה. שכן, כל מה שאתה מחזיק בכף ידך הכפופה, אתה עתיד להשאיר בעולם הזה, ולא לקחת כלום, כפי שאומר המדרש: "וכשהוא נפטר מן העולם - ידיו פשוטות (=פתוחות). כלומר, לא נחלתי מן העולם הזה כלום". אם כך, למה תבזבז את שכרך בעולם הזה על דבר שאין בו קיום וממש.

והנה, כבר למדנו, שהאדם נולד בטבעו עם ידים קמוצות, כמכריו "כל העולם שלי". אולם, אם הוא מתגבר על יצר תאוות הבצע שלו, והוא פותח את ידו לתת מכספו והונו לעניים, הנה ב"אתערותא דלתתא" (=התעוררות מלמטה), אתער לעילא (=יש התעוררות למעלה), וגם הקב"ה כפיכול פותח את ידו להשביע לכל חי רצון.

ועל-כך הביא הרמב"ן מדרש אגדה (שמות ג, יג): "ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה - ומהו 'אהיה אשר אהיה'? כשם שאתה הווה עמי - כך אני הווה עמך. (הקב"ה אומר)... אם (ישראל) פותחין את ידיהם, ועושין צדקה, אף אני אפתח את ידי, שנאמר (דברים כח, יב): 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב'.

ומעתה יש לומר, שזהו פירוש הכתוב: "ולא תקפיץ את ידך מאחיך האביון" - כדי שלא לגרום בכך חלילה שגם הקב"ה יקפוץ את ידו מלהשפיע לך שפע רב טוב. לכן, "פתח תפתח", כדי לרמוז, כי על-ידי שאיש ישראל פותח את ידו לתת צדקה למטה, הוא גורם שגם הקב"ה כפיכול יפתח את ידו למעלה. וזהו שכתוב כי פתח תפתח את ידך לו' - הינו להקב"ה, שגם הוא יתברך יפתח את ידו, בבחינת 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון'. (על פי "אורה של תורה" להרה"ק פינחס פרידמן)

"ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח ה'... למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם"

ידוע ומפורסם, כשביית מקדשנו היה קגים, היה הוא מקור הפרנסה והשפע לכל העולם, ולישראל בפרט. וכלשון ה"בת עין" (ויגש): "והנה, כשהיה בית המקדש קגים, היו נשפעים כל הבחינות הטובות וברכות על כלל ישראל, מבחינת 'מזבח'... ש'מזבח' בגמטריא ז"ן (=57). ואמרו חז"ל (כתובות י, ב'), שלכן נקרא 'מזבח' לשון מזין (ורש"י פרש: "בזכות הקורבנות העולם ניזון..."). ועתה, שאין לנו קורבנות, תקנו חז"ל שלש תפילות, ותשע-עשרה ברכות בכל תפילה (שהם בגמטריא) ז"ן...". (57=3*19).

כלומר, אומר ה"בת עין", מאחר ובזכות הקרבת הקורבנות על המזבח ניזון העולם. על-כן, עתה, כשחרב בית המקדש, אנו מתפללים שלש תפילות ביום (שחרית, מנחה וערבית), תשע-עשרה ברכות בכל תפילה (בתפילת העמידה), בגמטריא ז"ן (=57), והן כפיכול בבחינת 'מזבח' (=57) להוריד שפע לישראל.

ומוסיף האלשי"ך הקדוש ואומר (איכה ב, טו): "נודע מרבותינו ז"ל (בתנחומא "בחקתי"), שאילו ידעו הגוים כמה (הם) אבדו בהחריבם (את) בית המקדש, לא החריבוהו... זוהי הסיבה ש'מיום שחרב בית המקדש כפיכול אין שמחה לפניו יתברך'. לפי הגמרא (עבודה זרה ג, ב'), (פיון ש) 'נסתתמו כל מעינות השפע, ונפסק הנבואה ורוח הקדש מן העולם'.

וכן מובא ב'דגל מנחה אפרים' (ליקוטים שמחה): "כשהיה בית המקדש קגים היו ישראל אוכלים התמצית וגרמי שדו כלבא (=והעצמות נתנו לכלבים/לאומות העולם), ובחורבנא הוא להיפך". (כלומר, עתה אומות העולם נהנים מן התמצית/מהשפע, ואילו ישראל מקבלים את "העצמות"/השרים).

וזוהי הסיבה לעיכוב הפרנסה ומניעת השפע בימינו. שכן, מאחר וחרב בית מקדשנו ותפארתנו נטרף השפע מישראל על-ידי אומות העולם. ועל-כן צריך כל איש ישראל - להעביר בתפילה ובתחנונים לפני בורא עולם, שבמהרה בימינו יבנה בית המקדש, ונזכה לישוב איש תחת תחת גפנו ואיש תחת תחתו ברוח ובהרחבה גדולה.

ויש להוסיף מה שכתוב בספר "גן נעול", שמשנה רבנו התפלל תקטו (=515) תפילות וביקשות כדי שפרנסת ישראל תהיה מידו המלאה והפתוחה. שהרי, ידוע שיש ביד חמש אצבעות, "וידו המלאה" של הקב"ה היא בבחינת חמש אצבעות. ולכן התפלל משה תקטו (=515) תפילות, שהם חמש פעמים "מזון" (=103), כדי שיושפע לישראל שפע מהקב"ה בכבודו ובעצמו, ברוח גדול, מידו המלאה. (515=5*103) "ויברך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"

חסיד אחד השכים לפתחו של הצדיק רבי יחיאל מאוסטרובצה, וקבל בפניו, שפרנסתו דחוקה, ואין בכוחו לפרנס פראוי את בני ביתו. אמר לו הצדיק: נאמר בפרשת "ראה": "ויברך ה' אלקיך בכל אשר תעשה". פתח לך, אפוא, עסק כלשהו, ובעזרת ה' תהא הברכה שרויה במעשי ידך! אבל רבי! - קרא החסיד בהתרגשות - אבי עליו השלום הוריש לי חנות לממכר בגדים, שהיתה מפרנסת אותו בכבוד וברוחה. אך מאז עברה החנות לרשותי, ירד הפדיון פלאים, ועתה אין בה אפילו כדי לפרנס בדוחק את משפחתי. לעיתים קרובות עומד אני יום שלם בחנותי, בלי לראות קונה אחד לרפואה. ומה אתה עושה בימים כאלו, בהם אין קונים פוקדים את חנותך? - שאל הצדיק. אודה ולא אבוש - הפטיר החסיד בשפה רפה - שאני סתם מתבטל או הנני מעין בעיתון כלשהו. אם כך הדבר - קרא רבי מאיר יחיאל בנימה של תרעומת - הוברר לי בעליל מדוע אין ההצלחה שרויה בבידתך. אביד, עליו השלום, היה מנצל כל רגע פנוי - בין קונה לקונה - כדי ללמוד דף גמרא או חמש עם רש"י, וגם ספר התהילים לא מש מעל שלחנו מבקר עד ערב. משום כך היה השטן מזמן לו לקוחות בלא הרף, כדי שיטרידו אותו, ויגרמו לו להתבטל מתלמודו. ואילו אתה, שהנך מבלה זמןך כל היום בהבל ורעות-רוח, אין לשטן כל ענין להטרידך בלקוחות... שבת שלום לכל בית ישראל! נא לשמור על קדושת הגיליון!

פְּרִשְׁת הַשְּׁבוּעַ: רֵאָה

כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת: 19:07

ערש"ק כו' מנחם אב תשע"ג (2.8.13)

יְצִיאַת הַשַּׁבָּת: 20:17 ר"ת 20:59

הַפְּטָרָה: "עֲנִיָּה סְעֵרָה" (לקבלת העלון בדוא"ל שלח הודעה ל moshe45@bezeqint.net (הזמנים לפי העיר חיפה))

"בְּנֵי צִיּוֹן"

"עֲשׂוּ תַעֲשׂוּר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה" (יד', כב')

על הכתוב בפרשתנו "עֲשׂוּ תַעֲשׂוּר... " מִצְאָנוּ מְאֹמֵר פְּלִיאָה בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא ("רֵאָה" סימן יא): "וְשִׁמְחָתָ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאִין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנֵאמֵר (מְשָׁלֵי ד'): 'כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל תַּעֲזוּבוּ, לְפִיכָךְ מֹשֶׁה מִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל 'עֲשׂוּ תַעֲשׂוּר'".

וְצָרִיךְ לְהִבִּין, מִדּוּעַ מִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל 'עֲשׂוּ תַעֲשׂוּר'?"

נִקְדִּים לְהִבְיֵא תַחִילָה מָה שְׁכַתּוּב בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת סא): "דְּרַשׁ רַב נַחְמָן בַּר חֲסָדָא: מָאי דְכָתִיב וְיִצְרָה ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּשֵׁתֵי יוּדִי"ן? (וְעוֹנָה, שְׁשֵׁתֵי הַיּוּדִי"ן הֵן כְּנַגְדָּה): שְׁנֵי (ה) יְצָרִים (ש) בְּרָא הַקב"ה (לְאָדָם): אֶחָד יִצְרָה טוֹב, וְאֶחָד יִצְרָה רָע".

מִבּוֹאֵר מִפְּאֵן כִּי שְׁתֵי הַיּוּדִי"ן (=שְׁתֵי אוֹתִיּוֹת י') שֶׁל "וְיִצְרָה" רוֹמְזוֹת אֶחָת לְיִצְרָה הַטּוֹב וְאֶחָת לְיִצְרָה הַרָע. וְהִנֵּה, יְדוּעַ שְׁתַּכְלִית עֲבוֹדַת הָאָדָם הַיֵּצֵר הַרָע לְטוֹב, דְּהִינּוּ שְׁיַעֲבֹד הָאָדָם אֶת ה' יִתְבַּרְךָ בְּשְׁנֵי הַיְצָרִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּמִשְׁנָה (בְּרִכּוֹת נד'): "וְאֶהְבֶּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ' – בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ – בְּיִצְרָה הַטּוֹב וּבְיִצְרָה הַרָע".

וְצָרִיךְ לְהִבִּין עֲנִין זֶה. שְׁכָן, וְכִי אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְעֲבֹד אֶת ה' גַּם עִם הַיְצָר הַרָע?

וַיֵּשׁ לוֹמֵר מָה שְׁכַתּוּב הַ"קְדוּשָׁת לְיוֹי" (נח), עַל הַכְּתוּב (תְּהִלִּים קיט, צח): "מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי" – שְׂרָאוּי לָנוּ לְלִמּוּד אֵיךְ לְעֲבֹד אֶת הַקב"ה, מִהֲרַשְׁעִים, שְׁמִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכָל מִינֵי תַחֲבֻלוֹת כְּדֵי לְמַלֵּא אֶת תַּאֲוֹת לִבָּם. שְׁכָן, רוֹאִים אָנוּ שְׁהַרְשָׁעִים אֶפִּילוּ שֶׁהֵם נִכְשָׁלִים מֵאֶה פְּעָמִים, הֵם אֵינָם מְתִיאֲשִׁים, אֶלָּא מְנַסִּים שׁוֹב וְשׁוֹב, וְרוֹדְפִים אַחַר תַּאֲוֹתָם, עַד שְׁמַצְלִיחִים. עַל-כֵּן, עַל אֶחָת כְּמָה וְכָמָה שְׁאָנוּ חַיִּבִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַתַּחֲבֻלוֹת כְּדֵי לְהַתְגַּבֵּר עַל הַיְצָר הַרָע, וְלְעֲבֹד אֶת ה' יִתְבַּרְךָ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (מְשָׁלֵי כד, ו'): "כִּי בַתְּחַבְּלוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ מִלַּחְמָה".

וְזֶהוּ פִירוּשׁ הַפְּסוּק, "מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי". "מֵאִיבֵי", שֶׁהֵם יִצְרָה הַרָע וְחִילוֹתָיו, "תַּחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ" – אֲנִי מִתְחַכֵּם לְלִמּוּד אֵיךְ לְעֲבֹד אֶת ה' בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת עִם אוֹתָהּ הַתְּלַהּבוֹת. שְׁכָן, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהַמִּצְוָה "לְעוֹלָם הִיא לִי" – עוֹמְדַת לִי לְעוֹלָם, וּבִזְכוּתָהּ אֲשָׂאֵר לְנִצְחָה, וְהִיא תְלוּנִי בְּעוֹלָם הַבָּא. וְכָל יֵתֵר הַעֲנִינִים הֵם כְּלָים וְעוֹבְרִים. (הַמְּלִבִי"ם).

מְקוֹר רַעֲיוֹן קְדוּשׁ זֶה הוּא מִדְּבַרֵי הַבַּעַשׁ"ט, כְּמוֹ שֶׁהִבְיֵא הַ"תְּפָאֶרֶת שְׁלֹמֹה" (תּוֹלְדוֹת), "בְּשֵׁם הַבַּעַשׁ"ט, עַל הַפְּסוּק מִיְדוֹת טוֹבוֹת מְכַל אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לָבוֹ, מִהַתְּאֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, (וּמִה) מִיְדוֹת (הַרְעוֹת) אֲשֶׁר הִרְגִּיל בָּהֶם – מֵהֵם יִקַּח דְּרָךְ לְעֲבוֹדַת הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ חֶשֶׁק וּבְאוֹתָהּ הַתְּאֹהָ בִּיתֵר שְׂאֵת".

וַיֵּשׁ לְהַעִיר, שְׂאֵת רַעֲיוֹן זֶה מְצִינּוּ כְּבָר בְּ"חֻבַּת הַלְּבָבוֹת" (שַׁעַר חֶסְדוֹן הַנֶּפֶשׁ פ"ג), שִׁישׁ לְאָדָם לְלִמּוּד זְרִיזוֹת לְדַבֵּר מִצְוָה מְזִרְיוֹתָם שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה לְמַלֵּא תַאֲוֹתָם. שְׁכָן, אִם הַרְשָׁעִים מְזַדְרָזִים לְדַבֵּר עֲבִירָה, עַל אֶחָת כְּמָה וְכָמָה רָאוּ לוֹ, לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל, לְהַזְדַּרֵּז לְדַבֵּר מִצְוָה.

וּמַעֲתָה זְכִינּוּ לְהִבִּין אֶת פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנָה: "וְאֶהְבֶּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ' – בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ – בְּיִצְרָה הַטּוֹב וּבְיִצְרָה הַרָע". שְׁכָן, הָאָדָם צָרִיךְ לְעֲבֹד אֶת ה' לֹא רַק עִם הַיְצָר הַטּוֹב, אֶלָּא גַם עִם הַיְצָר הַרָע, שְׁעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי הַשְׁתַּדְּלוּיּוֹת לְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידוֹ לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ (=מִהַיְצָר הַרָע) צָרִיכִים אָנוּ לְלִמּוּד אֵיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתַּחֲבֻלוֹת אֵלּוּ, כְּדֵי לְעֲבֹד בְּהֵן אֶת ה' יִתְבַּרְךָ. וְהִנֵּה, כְּאֲשֶׁר הָאָדָם מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַרָע עֲצֻמוֹ, כְּדֵי לְעֲבֹד בּוֹ אֶת ה', הָרִי הוּא הוֹפֵךְ אֶת הַיְצָר הַרָע לְיִצְרָה טוֹב (שֶׁהָרִי יוֹצֵא מִמֶּנּוּ דְבַר טוֹב). וּבְכָךְ מְקִיִּים הוּא "וְאֶהְבֶּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ' – בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ – בְּיִצְרָה הַטּוֹב וּבְיִצְרָה הַרָע".

וְזֶהוּ פִירוּשׁ הַכְּתוּב: "וְיִצְרָה ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם". וְדַרְשׁוּ חו"ל: "בְּשֵׁתֵי יוּדִי"ן? שְׁנֵי (ה) יְצָרִים (ש) בְּרָא הַקב"ה (לְאָדָם): אֶחָד יִצְרָה טוֹב וְאֶחָד יִצְרָה רָע". שְׁכָן, תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם שְׁיִכְלוּל בְּתוֹכוֹ אֶת שְׁנֵי הַיּוּדִי"ן שֶׁל "וְיִצְרָה" – שֶׁהֵם יִצְרָה טוֹב וְיִצְרָה רָע – וַיַּעֲבֹד אֶת ה' יִתְבַּרְךָ גַם עִם הַיְצָר הַרָע, בְּבַחֲיַנַּת "מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ".

כִּיּוֹן שְׂבָאנוּ לַיָּדַי כֶּךָ, יֵאִיר לָנוּ לְהַבִּין אֶת דְּבָרֵי הַ"מַּגְלָה עֲמוּקוֹת" (פְּחָקְתִּי, "אוֹ תְרַצֶּה"), עַל הַכְּתוּב: "וַיַּצֵּא הָרֶאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כִּלּוֹ כְּאַדְרַת שְׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ", וּפְרַשׁ רַש"י, שֶׁהִסִּיבָה שְׁעֵשׂוֹ נִקְרָא כֶּךָ: "לְפִי שְׁהִיָּה נַעֲשֶׂה וּנְגַמְר בְּשְׁעָרוֹ כִּבְּן שָׁנִים הֶרְבֵּה". וּפְרַשׁ הַרְשֵׁב"ם, שֶׁ"עֶשׂוֹ" הוּא מַלְשׁוֹן "עֶשׂוֹי", כִּי הוּא הָיָה עֶשׂוֹי, שְׁהִיָּה בְּעַל שְׁעַר כִּבְּן שָׁנִים הֶרְבֵּה. (פָּרְשׁוֹ חו"ל, שְׁסִימָנֵי גְדֻלוֹת תְּלוּיִים בְּשְׁעָרוֹת שְׂבָגוּף. וְכֹאשֶׁר נוֹלַד עֶשׂוֹ "כִּלּוֹ כְּאַדְרַת שְׁעַר", הָרִי הוּא עֶשׂוֹי וּנְגַמְר). אִם כֶּךָ, יֵשׁ לָנוּ לְשְׂאוֹל: אִם עֶשׂוֹ הִרְשַׁע נוֹלַד עֶשׂוֹי, מִדּוּעַ לֹא נִקְרָא הוּא בִּשְׁם "עֶשׂוֹי"?

וְתִרְץ הַ"מַּגְלָה עֲמוּקוֹת" וְאָמַר, שֶׁבַתְּחִילָה אֲכֵן נִקְרָא עֶשׂוֹ בַּתּוֹאֵר "עֶשׂוֹי". אַךְ, לְאַחַר מִכֵּן, יַעֲקֹב לָקַח מִמֶּנּוּ אֶת הָאוֹת י', וַצִּרְפָּה לְשָׁמוֹ, וְזֶהוּ שְׂרָמֻז לָנוּ הַכְּתוּב: "וַיָּדוּ (שֶׁל יַעֲקֹב) אַחֲזֹת בַּעֲקֹב עֶשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב". דְּהֵינּוּ, יָדוּ שֶׁל יַעֲקֹב אַחֲזֹת בַּעֲקֹב/בְּסוּף שְׁמוֹ שֶׁל עֶשׂוֹי – שְׁהִיא הָאוֹת י' – כְּדֵי לְהוֹצִיאָהּ מִשָּׁם. וּלְאַחַר שֶׁהִצְלִיחַ יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהוֹצִיאָהּ, נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל "עֶשׂוֹי" בְּשֵׁם עֶשׂוֹ. וְהִרְמִז כְּאֵן הוּא, שֶׁ"יָּדוּ" הֵם אוֹתִיּוֹת יו"ד. וְזֹאת, כְּדֵי לְזַמֵּן לָךְ, שֶׁיַּעֲקֹב הוֹצִיא אֶת הָאוֹת י' מֵעֶשׂוֹ, וְעַל-כֵּן "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב" – הַקֵּב"ה קָרָא אֶת שְׁמוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא צִירוּף שֶׁל "עֲקֹב" עִם י' (עַל שֶׁהוֹצִיאָהּ יַעֲקֹב מֵעֶשׂוֹ). שְׁהָרִי, שְׁמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת "עֲקֹב", עַל שֶׁאֲחֻז בַּעֲקֹב עֶשׂוֹ. אָבֵל, מִכִּיּוֹן שֶׁהוֹצִיא אֶת הָאוֹת י' מֵעֶשׂוֹ, נִקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב.

וּלְפִי מָה שֶׁהֵבֵאנוּ לְעֵיל, הִבִּיאוֹר הוּא, שְׁהִיּוֹת וְעֶשׂוֹ רֹמְזוּ לְיֵצֶר הָרָע, שְׁהָרִי הַיֵּצֶר (=הַס"מ) הוּא שְׂרוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ, לְכֵן הוֹצִיא יַעֲקֹב מִשְׁמוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ אֶת הָאוֹת י', כְּדֵי לְהַחֲזִירָהּ לְקִדּוּשָׁהּ, וּלְקַיֵּם אֶת תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה – "וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם", בְּשָׁנֵי יוֹדִי"ן – כִּנְגֻד שְׁנֵי הַיֵּצֶרִים – יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע. וְלִהְפּוֹךְ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע לְטוֹב, עַל-יַדֵּי שִׁילְמַד מִמֶּנּוּ אֵיךְ לְעִבּוֹד אֶת ה' יַתְבַּרְךְ.

עַל-פִּי הָאָמוֹר, יוֹמַתֵּךְ לָנוּ לְהַבִּין מָה שֶׁהַתְּפִלָּל יַעֲקֹב אֲבִינוּ בְּדַרְכּוֹ לְחַרְן אֵל בֵּית לָבֵן הִרְשַׁע (בְּרִאשִׁית כח, כ'): "וַיָּדַר יַעֲקֹב נֶדֶר לְאָמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשִׁמְרָנִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה... וְשִׁבַּתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי... וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֲשֹׂר אֲעַשְׂרָנוּ לָךְ". שָׁכֵן, הִיּוֹת וְיַעֲקֹב הָיָה בְּדַרְכּוֹ לְחַרְן אֵל בֵּית לָבֵן הָאֲרָמִי, שֶׁהוּא וְכָל חֵבֵר מִרְעִיּוֹ הִיוּ רַשְׁעִים גְּמוּרִים, לְכֵן הַתְּפִלָּל יַעֲקֹב לֵה', שִׁיזֻכָּה לְשִׁמְרִיהָ שְׁלֹא יִפּוֹל בְּרַשְׁתָּם. וְגַם הַתְּפִלָּל, שִׁיזֻכָּה לְלִמּוּד מֵהֶם אֵיךְ לְעִבּוֹד אֶת ה', בְּבַחֲנֵינָת "מֵאִיבֵי תַחֲכֻמֵּי מִצְוֹתֶיךָ". וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב: "אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשִׁמְרָנִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה" – שְׁלֹא אֲפּוֹל, חֹס וְחָלִילָהּ, בְּרַשְׁתֵּי רַשְׁעוֹתֶיךָ שֶׁל לָבֵן וְחֵבְרִיּוֹ. וְאִז, "וְשִׁבַּתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי" – שְׁלֵם מִן הַחַטָּא. כִּי אִז, לֹא רַק שְׁלֹא אֲלֻמֵּד מֵהֶם לְלַכֵּת בְּדַרְכֵם הַרָּעָה, אֲלָא גַם אֲזֻכָּה לְ"וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עֲשֹׂר אֲעַשְׂרָנוּ לָךְ" – אֲלֻמֵּד מֵהֶם אֵיךְ לְעִבּוֹד אֶת ה' גַּם עִם הַיֵּצֶר הָרָע. וְעַל-יַדֵּי כֶּךָ "עֲשֹׂר אֲעַשְׂרָנוּ לָךְ" – שִׁיְהִיָּה לִי שְׁנֵי יוֹדִי"ן ("עֲשֹׂר אֲעַשְׂרָנוּ", שֶׁהֵם בְּבַחֲנֵינָת פְּעֻמִּים עֶשְׂרֹ) – כְּדֵי שֶׁאֲוָכֵל לְעִבּוֹד בְּהֵם אֶת ה' בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע, שְׁזוּהֵי תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה. וְזֹאת, כְּפִי שֶׁאֲוֹמְרַת הַמִּשְׁנָה: "וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם". וְדַרְשׁוּ חו"ל: "בְּשֵׁתֵי יוֹדִי"ן, שְׁנֵי הַיֵּצֶרִים (ש) בְּרָא הַקֵּב"ה (לְאָדָם): יֵצֶר טוֹב, וְאֶחָד יֵצֶר רָע".

וְזֶהוּ גַם רְמִז הַכְּתוּב (דְּבָרִים יד, כב'): "עֲשֹׂר תִּעַשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרְעֶיךָ". דְּהֵינּוּ, שִׁיעִבּוֹד הָאָדָם אֶת ה' יַתְבַּרְךְ בְּשָׁנֵי יוֹדִי"ן ("עֲשֹׂר תִּעַשֶׂר") – בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע – עַל-יַדֵּי שִׁילְמַד מֵהַיֵּצֶר הָרָע, אֵיךְ לְעִבּוֹד אֶת ה' בְּכָל מִינֵי תַחֲבוּלוֹת. (י' גְּמַטְרִיָּה עֶשְׂרֹ) (עַל פִּי "אוֹרֶה שֶׁל תוֹרָה" לְהִרְה"ק פִּינְחָס פְּרִידְמָן)

"כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמֹּר אֶת כָּל מִצְוֹתָיו... לְעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ"

הַצְּדִיק רַבִּי סַלְמָן מוֹצְפִי זצ"ל מְסַפֵּר, שֶׁבְהִיּוֹתוֹ בֵּן שֵׁשׁ שָׁנִים, הוּא הָיָה הַתְּלָמִיד הַמְּצֻטָּן בְּיֹתֵר בַּתְּלָמוּד תוֹרָה שֶׁבְּבִגְדָד.

פְּעַם, כְּאֲשֶׁר עָמְדוֹ לְהַגִּיעַ אוֹרְחִים מַחוּץ לְאָרֶץ, בְּלִיּוּי רֵאשֵׁי הַקְּהִילָה וְהָרַב הָרֵאשִׁי שֶׁל בִּגְדָד, הַחֲלִיט מְנַהֵל הַיִּשִּׁיבָה שְׂרַבִּי סַלְמָן מוֹצְפִי יִתְיַצֵּב בְּפִנְיֵהֶם לְמַבְחָן, כְּדֵי לְהַרְשִׁימָם בְּהִיקָף יְדִיעוֹתָיו, לְמִרוֹת גִּילוֹ הַצָּעִיר מְאֹד. מְסַפֵּר רַבִּי סַלְמָן מוֹצְפִי: "מִיָּד הַתִּיַצְבְּתִי לְפָנֵי הַמְּנַהֵל, וְהוֹדַעְתִּי לוֹ נַחֲרָצוֹת, שְׁלֹא אֵיבַגְּ אֶת הַתְּלָמוּד תוֹרָה. שָׁכֵן, יֵשׁ בְּכֶךָ מִשׁוּם הַתְּרַבְּרוֹת עַל חֵבְרִי, שְׁלֹא זָכוּ לְכֶךָ". הַמְּנַהֵל בָּטַל אֶת דְּבָרָיו, וְאָמַר לוֹ כִּי עָלְיוֹ לְצִיּוֹת לְהַחֲלֻטָּה. וְאוּלַּם רַבִּי סַלְמָן הוֹדִיעַ לְמְנַהֵל, שֶׁבְּבוֹא הָאוֹרְחִים הוּא יַעֲזוֹב אֶת הַיִּשִּׁיבָה.

בְּבוֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם, נָתַן הַמְּנַהֵל הוֹרָאָה לְהַצִּיב שׁוֹמֵר בְּכַנְיָסָהּ, כְּדֵי לְמַנוּעַ מֵרַבִּי סַלְמָן מוֹצְפִי לְצִאֵת מֵהַיִּשִּׁיבָה. "אָבֵל אָנִי לֹא נִכְנַעְתִּי" – אָמַר רַבִּי סַלְמָן מוֹצְפִי – "יְדַעְתִּי, שֶׁהַמְּתַכְּבֵּד בְּקַלּוֹן חֵבְרִי, אֵינִן לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁהָרִי, כְּאֲשֶׁר מִצִּיגִים אוֹתִי כְּמְצֻטָּן, מְצֻטָּרִים כָּל הַשָּׂאֵר כְּחֻלְשִׁים יוֹתֵר. מָה עֲשִׂיתִי? נִכְנַסְתִּי לְחֻדְרֵי הַשִּׁירוֹתִים, וְשֵׁם הַסִּתְרֹתִי. שְׁעֵתִים שְׁלֵמוֹת סְבֻלַּתִי יִיסוּרֵי נֶפֶשׁ וּגּוּף, וּבִלְבָד שְׁלֹא אֶתְגָּאֵה עַל חֵבְרִי...".

שֶׁבַת שְׁלוֹם לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל! נָא לְשִׁמּוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּילְיוֹן!